

II. DÜNYA SAVAŞI SÜRECİNDE NAZİLLİ'DE EĞİTİM VE KÜLTÜR HAYATI

Dr. Öğr. Üyesi Müslime GÜNEŞ

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

Uzm. Öğrt. Özlem KARABACAK

Nazilli Sosyal Bilimler Lisesi

Giriş

Aydın iline bağlı Nazilli ilçesi, Batı Anadolu bölgemizde tarih ve uygarlığın izlerini taşıyan, kültürel zenginlikleri olan ender yerlerden biridir. Toprakları oldukça verimli olan ekonomik yaşamın belirleyicisi tarımsal faaliyetlerdir. İlk çağlardan beri coğrafi konumunun önemi ve Kervan yolu üzerinde bulunması nedeniyle pek çok uygarlığa beşiklik etmiştir. Osmanlı döneminde Batı Anadolu'nun tarımsal üretim potansiyeli nedeniyle yabancıların kontrolünde bölgede yapılan demiryolu hattıyla İzmir limanına bağlanmış ve XIX. yüzyıl sonlarında oldukça gelişmiş bir yer haline gelmiştir.

XIX. sonlarında yaşanan yıkıcı şiddetteki depremler ve 1919–1922 arasındaki Yunan işgalinin bölgede yarattığı tahribat şehrin sosyal kültürel ve ekonomik gelişmesini büyük ölçüde etkilemiş olup; özellikle işgalin acıları ve yıkımları tüm Batı Anadolu'da olduğundan daha fazla Aydın vilayetinde hissedilmiş birçok yer harabeye dönmüştür. Millî mücadele döneminde Nazilli Cephesinin işgale karşı direniş hareketinde, milli kimlik oluşum ve bilinçlenme sürecinde önemli katkıları olmuş ve bölgenin yeniden toparlanması için cazip olma özelliğini sürdürmüştür. Cumhuriyet döneminde tüm Türkiye'de olduğu gibi sosyal, ekonomik ve kültürel canlanmanın esintilerinin devam ettiği Nazilli kazası; 1937 yılında Sümerbank Basma Fabrikasının açılmasıyla nerdeyse vilayet merkeziyle yarışır bir yaşam profili oluşturmuş, sosyo-kültürel hareketlilik, çevre illerden göç alması ve nüfus yoğunluğunun artması sonucu II. Dünya Savaşı yıllarında şehrin çehresi daha bir farklılık kazanmıştır.

CUMHURİYET DÖNEMİNDE NAZİLLİ'DE EĞİTİM VE KÜLTÜR FAALİYETLERİ

Cumhuriyet'in ilk yıllarında eğitim alanındaki çalışmalara önem verilmiş bugünkü Milli Eğitimimizin temelleri atılmıştır. Milli eğitim alanında getirilen ilk düzenlemeler ve kanunlar uygulanacak sisteme biçim kazandırmış ancak zaman içinde belirtilen ihtiyaçları karşılamak için yeterli olmamıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında eğitim planını gerçekleştirmedeki amaç; toplumsal bir dönüşüm gerçekleştirmek, sağlam kuşaklar yetiştirmek, devrimleri halka yaymak, temelsiz inanışlarla ve bilgisizlikle savaşıarak Atatürk'ün devrimleri doğrultusunda modern Türkiye'nin temellerini atmaktır. Cumhuriyet'in ilk yıllarının ideolojisi, yeni devletin üst yapısını oluşturacak devrimler sürecinde, eğitime çok büyük değer ve önem verilirken; bu eğitimin düşünce çizgisinde ise, laiklik, yurttaşlık ve tarım ekonomisinin gereği, köylüyü eğitmek vardır (Sevinç 2016: 20). Bu gayeyle Kurtuluş savaşından sonraki süreçte ülkenin pek çok yerinde olduğu gibi, Aydın vilayetinin muhtelif yerlerinde okuma yazma seferberliği okul yaşını geçmiş olan insanları da etkileyerek okullarda hem derslere devam eden hem de dışarıdan sınavlara girmek yoluyla gelen kişi sayısı artmıştır.

1935 nüfus sayımında 13,025 kişi tespit edilen Nazilli'nin nüfusu 1938'de 15.000'ini geçmişti. 2700 olan ev sayısı 2800'e yaklaşmış, 700 olan dükkân, mağaza ise 800'ü bulmuştu. Bu artış yalnız insan, ev, dükkân sayısında kalmayarak şehirde ticaret artmış, sosyal ve ekonomik hareketlilik fazlaşmıştı. Yurdun her yerinde beliren kalkınma gayretleri Nazilli'de daha hızlı yürüyordu. Bu dönemde Nazilli'de bir orta ve üç ilkokul vardı. Aşağı Nazilli'de yeniden yapılan ilkokul binası nüfusun artışıyla

vilayetinin merkezi ve diğer ilçelerindeki köy ve okul sayılarına bakıldığında tespit edilmiştir. Cumhuriyetin kurulmasının ardından okuryazar sayısını, kültürel faaliyetleri, milli eğitimi programını, eğitim kalitesini geliştirmeye yönelik çalışmalar Nazilli’de de kendini göstermiş, okullaşma oranı savaşın Türkiye için kritik önem taşıdığı 1941-1942 yılları haricinde yıllara göre artış göstermiştir.

Savaş geriliminin yoğun olarak hissedildiği, dünya genelinde ekonomik kaynakların önemli bir kısmının askeri harcamalara ayrıldığı, ekonomik huzursuzluğun da dünya genelinde etkisini gösterdiği dönemde ilçede öğretim faaliyetlerinin devam edebilmesi için ekonomik desteğin üst düzey çaba gösterilerek sağlanması ülkede ve ilçede eğitime verilen önemin göstergesi olmuştur. Savaş süresince ilçede de hissedilen eğitim alanındaki problemlerin başında okuma çağındaki çocukların okula devamsızlıklarının gittikçe artması gelmektedir. Ailelerin çocuklarını okula gönderemeyerek bazılarının küçük yaşlarda çalışmaya gönderilmesi nedeniyle oluşan devamsızlık problemleri savaşın yarattığı ekonomik krizin sonuçlarından biridir. Eğitim konusunda ilçede yaşanan bir diğer problem eğitim kurumları için ayrılan yer sıkıntısı, modern binaların bulunmamasından dolayı eğitime elverişli koşulların yaratılmaması olmuştur.

KAYNAKÇA

- Akyüz, Y. 2001. *Türk Eğitim Tarihi*, Alfa Kitabevi, İstanbul.
- Aydın 21 Mayıs 1941.
- BCA-CHP 490.01/621.37.1: 56.
- BCA-CHP 490.01/621.38.1: 23, 24.
- BCA-CHP 490.01/621.40.1: 50, 51.
- BCA-CHP 490.01/1573.405.1: 7, 8.
- B.İ.U.M, *Maarif Çağında Çocuk İstatistiği*, 1940.
- Gündoğan, S. 1945. *Köycülük ve Köy Davası Hakkında Bir Etüd*, Aydın Halkevi Neşriyatından: 28, Köycülük Şubesi, Aydın CHP Basımevi.
- Güneş, G., Mustafa Kemal Atatürk’ün Aydın Seyahatleri, <https://www.atam.gov.tr/wp-content/uploads/Günver-GÜNEŞ-Mustafa-Kemal-Atatürkün-Aydın-Seyahatleri.pdf>, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Güneş, G. 2007. “Çağdaşlaşma Sürecinde Aydın Halkevi ve Faaliyetleri”, *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 3(5): 142-193.
- Güneş, M. 2012. “Adnan Menderes ve Halkevleri”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları XII/25*: 141-155.
- Güneş, M. - Karabacak, Ö. 2014. “II. Dünya Savaşı Yıllarında Uygulanan Eğitim ve Kültür Politikalarının Taşradaki Yansımaları: Aydın İli Örneği”, *Türkiye Cumhuriyeti’nin 90. Yılına Armağan*, Aydın: 62-76.
- İktisat ve Ticaret Ansiklopedisi*, C.II, s. 153.
- İpek, A. 2020. *Aydın İli ve İlçeleri Halkevleri Faaliyetleri*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Karabacak, Ö. 2008. “II. Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye’de Uygulanan Eğitim ve Kültür Politikalarının Yansımaları” *Uluslararası Türkiye Cumhuriyeti Sempozyumu Bildirileri*, Isparta: 663-673.
- Karabacak, Ö. 2009. *II. Dünya Savaşı Yıllarında Uygulanan Eğitim ve Kültür Politikalarının Taşradaki Yansımaları: Aydın İli Örneği*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Sakaoğlu, N. 2003. *Osmanlıdan Günümüze Türk Eğitim Tarihi*, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Sevinç, Ö. 2016. *Atatürk Döneminde Aydın’da Eğitim (1928-1938)*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Ural, S. 2014. *Nazilli’de Sosyoekonomik ve Kültürel Hayat (1923-1950)*, Yayınlanmış Doktora Tezi, Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.
- Enver Demiray, “İzcilerimiz”, *Aydın*, 25 Nisan 1943.
- Osman Becerik, “Nazilli’de”, *Aydın*, 4 Haziran 1940.
- Osman Becerik, “Nazilli’de kültür çalışmaları”, *Aydın*, 25 Ağustos 1944.
- Osman Becerik, “Nazilli’de kültür hareketleri”, *Aydın*, 8 Mart 1941.
- Osman Becerik, “Nüfus ve okuma davamız-ı”, *Aydın*, 25 Mayıs 1940.
- Ulus, 9 Haziran 1943. TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Yayınlan, *İsmet İnönü’nün TBMM’deki Konuşmaları*, İkinci Kitap (1939–1960), No: 57, Ankara,1993.
- Yeni Asır, 27 Mart 1945.
- “İlimizin Halkevi Çalışmaları”, *Aydın*, 7 Ağustos 1937.
- 19 Mart 1938 Aydın Gazetesi.
- 25 Temmuz 1939 Aydın Gazetesi.